

משום דהוה ליה כליו של מקנה – Because it was the vessels of the grantor

OVERVIEW

The גמרא explained the reason the woman did not acquire her freedom through the קנין חליפין (of her master's hat) is because the חליפין were done using the כלי of the grantor and not the כלי of the acquirer as is wont to be. תוספות discusses the manner in which קנין חליפין is performed.

אבל אם היה כליו¹ של קונה² היתה זוכה עצמה בחליפין –

However if it were done with the כלים of the קונה, then she would acquire her freedom through קנין חליפין -

דתניא בהדיא בפרק קמא דקידושין (דף כב,ב) דעבד כנעני נקנה בחליפין³ –

For we learnt explicitly in a ברייתא in the first פרק of קידושין that an עבד קנין חליפין is acquired through חליפין -

משום דחליפין דמו לכסף וכל היכא דכסף קני חליפין נמי קני לבר מאשה –

Since חליפין also חליפין, so wherever כסף acquires, קנין כסף is similar to חליפין -

משום דבפחות משוה פרוטה⁴ לא מקניא נפשה⁵ כדאמר בריש קדושין (דף ג,א) –

Because a woman will not deliver herself for less than a פרוטה⁶, as the גמרא states in the beginning of קדושין.

גמרא derives a halachic ruling from our תוספות:

ומכאן יש להוכיח דהלכה כרב⁷ דאמר בכליו של קונה בפרק הזהב (בבא מציעא מז,ב) –

And we can prove from the גמרא here⁸ that the הלכה is like רב who maintains in חליפין that קונה (the acquirer) of the כלים must be done with חליפין –

קונין בכליו של קונה and הלכה כרב תוספות offers an additional proof that

ועוד אמרינן התם במנא דכשר למקנייה ביה⁹ לאפוקי מדלוי –

¹ The term כלי (here) includes any item which can be used for any purpose, whether it is a utensil, a garment, etc.

² If the שפחה would give her master a כלי which belonged to her, for קנין חליפין, she would have acquired her freedom.

³ חליפין assumes that just as an עבד כנעני can be acquired with חליפין, he can also acquire himself with חליפין.

⁴ שוה פרוטה is valid with a כלי that is worth less than a פרוטה.

⁵ חליפין here seems to be following שיטת רש"י in (ג,ב ד"ה לא) קדושין, that since חליפין is effective by a משו"פ, which is a גנאי for an אישה to be מקניא נפשה, therefore there is no קנין חליפין at all by קדושין. See תוספות ד"ה ג,א there for a different explanation (and תוה"ר here). See # 108-10 אמ"ה.

⁶ However an עבד is מקניא נפשה for less than a פרוטה (see תוה"ר). See 'Thinking it over'.

⁷ חליפין (there on מז,א) argues with רב and maintains that חליפין is accomplished של מקנה (the grantor).

⁸ It is הלכתא כרב נחמן בדיני [Generally] (כליו של מקנה) because it was חליפין. See תוספות ד"ה ג,א.

⁹ It is customary to write in the שטר that a קנין was made ביה למקנייה. The word מנא excludes the view of

And furthermore רב stated there that the expression **'במנא דכשר'** **is used to exclude the view of לוי**, that קונין בכליו של מקנה. This proves (also) that the הלכה is קונה של קונה like רב.

rejects an anticipated refutation of this last proof:

– **ולא דמי להא דאמר בפרק המגרש (לקמן פה, ב) דאתקין רבא¹⁰ מיומא דנן ולעלם** –

And the case here is not similar to that which the גמרא states in פרק המגרש that רב instituted to write in the גט that the husband is divorcing his wife 'from this day on and forever'; the גמרא there explained that the words מיומא דנן were included in order

– **לאפוקי מרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו¹¹** –

To exclude the view of ר' יוסי who states the date of the שטר proves when it is effective (and it is not necessary to add that the שטר is effective from this date because it is self-understood), רבא however disagrees with this. It would seem therefore that the הלכה is not like ר"י, since the גמרא states **לאפוקי מר"י** –

– **אף על גב דרב גופיה¹² פסיק כוותיה בההיא פרקא** –

Even though that רב himself rules like ר"י in that פרק. This indicates that even though the גמרא states 'לאפוקי', that does not mean that the הלכה is not like him, similarly here too, even though the גמרא said **לאפוקי מלוי**. That does not necessarily mean that the הלכה is not like לוי.

differentiates between the two גמרות תוספות:

– **דהתם לשופרא דשטרא אתקין** –

For there (regarding רבא (גיטין) instituted to write מיומא דנן for the betterment of the שטר (it was an additional improvement), therefore this cannot disprove ר"י;

– **אבל הכא למאן דאמר בכליו של מקנה לא מהני בכליו של קונה** –

However here (regarding (חליפין) according to the one (לוי) who maintains בכליו של מקנה, the הלכה will not be effective בלוי של קונה.¹³

למקנייה ביה, כשר כלים גרועין שמואל that דכשר excludes the view of ר"י, כשר בפירות is חליפין that אמרימר excludes the view of לוי that מקנה של בכליו (for the term למקנייה means to acquire; indicating that the כלי acquired for the קונה, see ד"ה למקנייה there רש"י).

¹⁰ See following footnote # 12.

¹¹ ר"י is discussing a מרע (שטר) שכיב מרע [גט] that it is not necessary to write in the גט/שטר that it is effective from today, but rather since there is a date in the גט/שטר that indicates that the גט/שטר is effective as of today (if the ש"מ dies) and it is not a גט/שטר לאחר מיתה.

¹² See דאיתקין רב (and not גורס previously (see footnote # 10) דאיתקין רב (and not גורס) that these words דרב גופיה indicate that תוספות was גורס previously (see footnote # 10) (and not גורס) (דאיתקין רבא).

¹³ Therefore we must say that if the ruling is קונה של בכליו we disagree totally with מקנה; however by שטר even if we insist on writing מיומא דנן (to improve the שטר) this does not mean that מעיקר הדין we disagree with the ruling that זמנו של שטר מוכיח עליו.

רש"י brings the dissenting view of תוספות

ובקונטרס פירש בהזהב¹⁴ (בבא מציעא מז, א) **זלוי דאמר בכליו של מקנה כ"ש בכליו של קונה**¹⁵ –
And **the** **who maintains** **that** **is effective.** **And** **explained in** **פרק הזהב** **רש"י** **the** **of** **is effective.**

רש"י disagrees with תוספות

ואין נראה כיון דאמר דגואל נתן לבעז¹⁶ לא מהני אלא בענין זה –
And **this does not seem** to be correct, since **לוי** **maintains that the** **gave the** **shoe** (for **קנין חליפין**) **בעז, it can only be effective in this manner** and no other –
כמו לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין משום דבעינן דומיא דנעלו –
Just like according to **ר"נ** **who maintains that** **food cannot be used for** **חליפין,** **because we need** **the** **חליפין** **to be similar to** **נעלו** (which is the **חליפין** which was used in the **פסוק** regarding **בועז**) –

ולא אמרינן דהואיל דכלי שוה פרוטה קני¹⁷ –
And **we do not say** (according to **ר"נ**) **that since a** **כלי** **which is worth** **only a** **קונה** **is** **פרוטה** (as **חליפין**), so

כל שכן פירות שוים אלף זוז דאיכא הנאה טפי דגמר ומקני¹⁸ –
Certainly food which is worth a thousand **זוז, where there is so much more** **benefit that** **the** **מקנה** **should decide and grant** the item to the **קונה**; we do not say this, rather we say since the **פסוק** writes **נעלו** it is only **כלים** that are fit for **חליפין** and not **פירי**, similarly if we assume (as **לוי** does) that the **גואל** (the **מקנה**) gave the **חליפין** to **בועז** (the **קונה**) that it is effective only in this manner

תוספות offers one last proof that the הלכה is של קונה:

ועוד אמרינן בנדריים בהשותפין (דף מח, ב) **דסודרא¹⁹ קני על מנת להקנות²⁰ הוא:**

¹⁴ It is not found in our רש"י (explicitly). See אמ"ה # 113.

¹⁵ According to this view there is no proof that the הלכה is like רב, but rather we prefer של קונה for then it is effective לכר"ע (similar to the case of writing דגן by a גט).

¹⁶ The גמרא there explains that the מחלוקת between רב and לוי (and the parallel מחלוקת of תנאים) is based on whether **בועז** (who was the **קונה**) gave his shoe (the **חליפין**) to the **גואל** (the **מקנה**; which means של קונה) or whether the **גואל** gave it to **בועז** (which is של מקנה).

¹⁷ See (however) אמ"ה # 114-5. **קונין** בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה (for לאו דוקא is שוה פרוטה) **רש"י** who comments that

¹⁸ We derive from **ר"נ** that regarding **חליפין** we do not follow the logic that if a minimal **כלי** is sufficient then expensive **פירי** should 'certainly be effective, but rather we rely completely on the **פסוק** that **נעלו** אין פירי לא; similarly regarding של **מקנה** if that is what the **פסוק** means then we cannot say that certainly it is effective של **קונה** (as **רש"י** insists).

¹⁹ **סודרא** is a [hand]kerchief, which is commonly used for **חליפין**.

²⁰ **קני על מנת להקנות** means when **ראובן** grants something to **שמעון** with the express instruction that **שמעון** is acquiring it only to grant it to **לוי** (but **שמעון** cannot have any use of it). **ר"נ** ruled that **קני על מנת להקנות** for we see that a **קנין**

And in addition קנין סודר (חליפין) **that פרק השותפין in מסכת נדרים states in** רב נחמן **is a case where the מקנה is told acquire the סודר in order to grant** the קונה an item. It is evident from that גמרא that we use the של קונה (for חליפין), which the מקנה acquires with the intent that in turn he is מקנה the item to the קונה.

SUMMARY

An עבד can acquire freedom through חליפין קנין, provided it is with קונה של as it is by all חליפין.

THINKING IT OVER

Why was it necessary for תוספות to explain²¹ why an עבד כנעני is בחליפין (and distinguish עבד from אשה)?

מקנה is סודר (חליפין) even though it is להקנות ע"מ לקני, the מקנה acquires the סודר for the sole purpose of being מקנה the agreed upon item to the קונה.

²¹ See footnote # 6.